

ज्योतिषोमस्यैकादयो दीक्षाः । द्वादशाहस्य द्वादश-
दीक्षा इत्यादि निरूपितम् । षष्ठे सत्वाभिकारिणस्तुल्य
कल्पा एव । सत्त्वं विप्रस्यैवेत्येवमादिकं चिन्तितम् ।
सप्रमे पुत्रादिकं न देयम् महाभूमिर्न देवेत्येवमादि-
र्देयविचारः । अष्टमे लौकिकान्वावुपमयनहोमः,
स्यपतोष्टिस्यैवेत्येवमाद्यग्निविचारः कृतः । “प्रत्य-
क्षोक्तप्रतिदेशोऽस्य शेषः सामनिरूपणम् । नाम-
लिङ्गातिदेशौ द्वौ सप्रमाध्यायपादगाः । “सप्रमा-
ध्यायस्य प्रथमे पादे समानमितरच्छेदनेनेत्यादि प्रत्यक्ष
वचनातिदेशः । द्वितीये रथनरशब्देन गानमात्माभि-
भायिना गानस्यैवातिदेश्यत्वमित्येतादृशः पूर्वोक्तातिदेशस्य
शेषो विचारितः । तृतीयेऽग्निहोतृनामातिदेशः ।
चतुर्थे निर्वाणौषधद्रव्यादिलिङ्गातिदेशः । “स्यल्लिङ्गा-
दथास्येतात् प्रबलादपवादतः । अतिदेशविशेषाः स्तु-
रष्टमाध्यायपादगाः । “स्यष्टमाध्यायस्य प्रथमे पादे
स्यष्टेन लिङ्गेनातिदेशविशेषः । तद्यथा सौर्यचरा-
वतिदेशकानि निर्वाणसृष्टितेन देवतानिर्देश एकदे-
वतात्वमौषधद्रव्यकत्वमित्यादीनि स्यष्टान्वाग्नेयलि-
ङ्गानि । द्वितीये त्वस्यैर्लिङ्गैरतिदेशः । तद्यथा
वाजिने हविःसामान्येन लिङ्गेन पयोविध्यन्तोऽति-
दिश्यते । तत्र लिङ्गमस्यैव शीघ्रं तद्वृद्धावृत्तपाद-
नात् । तृतीये प्रवलेन लिङ्गेनातिदेशः । तद्यथा
प्राभिकारिकेष्टावाग्नावैष्णवमारुतवाहस्येषु हविःषु
त्वित्तेन लिङ्गेन यथाक्रममाग्नेयादिविध्यन्ते प्राप्ते
द्विदैवत्यत्वेन लिङ्गेन प्रथमं प्राग्नावैष्णवे तृतीय-
स्याग्नीषोमीयस्य विध्यन्तोऽतिदिष्टः । प्रवलं च द्विदैवत्य-
त्वम् शब्दोच्चारणपात्रेण सहसा प्रतिभासात्
क्रमस्तु विवक्षितप्रतीत्या दुर्बलः चतुर्थे दर्बिहोमेत्यति-
देशोऽपोद्यते” ।

“ऊहारभ्योऽथ सामोहो मन्त्रोहस्तत्प्रवृत्तः । नवमा-
ध्यायपादेऽथ चतुर्वेते प्रकीर्त्तिताः” । “नवमाध्या-
यस्य प्रथमे पादे उपोद्वातपूर्वकमूहविचारप्रारम्भः ।
तत्र प्रयाजादयो धर्मा अपूर्वप्रयुक्ताः । एवञ्चात-
मन्त्रादिव्यवहितं ग्रीहान्यादिसंस्कारं साधनविशेषत्व-
मात्रं विवक्षितमित्यादिरूपोद्घातः । सवितृश्रृप-
शब्देनां विकृतिषु नास्त्वहः । अग्निशब्दस्यास्त्वह
इत्यादिकञ्जहविचारारम्भः । द्वितीये सपरिकरः सा-
मोहः । तृतीये मन्त्रोहः । चतुर्थे मन्त्रोहप्रसङ्गा

पतितो विचारः” । “द्वारलोपोऽस्य विस्तारः कार्यै-
कत्वं समुच्चयः । अष्टसामप्रकीर्णानि नजर्षवाट-
पादगाः” । “दशमाध्यायस्य प्रथमे पादे बाधहेतु-
होरलोपो निरूपितः । तद्यथा स्वयंजता वेदिर्भव-
तीत्यत्र वेदिनिष्पादनरूपस्य द्वारस्य लोपेन निष्पादका-
नामुद्भवादीनां बाधः । क्षणेषु विद्यमानरूपस्य
द्वारस्य लोपेनावघातस्य बाधः । द्वितीये संक्षेपेणोक्तस्य
द्वारलोपस्य बहुभिरुदाहरणैर्विस्तारः । तृतीये बाध-
कारणं कार्यैकत्वम् । तद्यथा प्रकृतौ गवाश्चादि
दक्षिणाया ऋत्विक्परिक्रयः कार्यः । तथा विकृति-
रूपे भूगान्तप्रोक्ते धेनुमुपायात्तदेव कार्यम् । ततो
धेन्या गवाश्चादि दक्षिणा विकृतौ चोदकप्राप्ता बाध्यते ।
चतुर्थे नक्षत्रेष्टिविहिता उपहोमाश्चोदकप्राप्तौ नारिष्ट-
होमेः सह समुच्चयन्त इत्यादि समुच्चयः । पञ्चमे षोड-
शिश्रृङ्गः प्रकृतिगामी । स चाप्ययणपात्रादेव ग्रहीतव्य
इत्यादिर्वाधप्रसङ्गागतो ग्रहादिविचारः । षष्ठे साम
तृचे नेयमित्यादिर्वाध प्रसङ्गागतः सामविचारः । सप्रमे
पञ्चङ्केषु हविर्भेदः । गृहमेधीयमपूर्वकमेत्यादिर्वाध
प्रसङ्गागतः प्रकीर्णविचारः । अष्टमे नानुयार्जोऽस्ति
पर्युदासो न सोम इत्यर्थवादो नातिरात्र इति प्रतिषेध
इत्यादिर्वाधोपयुक्तो नजर्षविचारः” ।

“उपोद्वातस्तथा तन्वावापो तन्वस्य विस्मृतिः । आवाप
विस्मृतिश्चैकादशाध्यायस्य पादगाः” । “एकादशा-
ध्यायस्य प्रथमे पादे तन्वस्योपोद्वातो वर्णितः । द्वितीये
तन्वावापो संक्षेपेणोक्तौ । तृतीये तन्वस्युदाहरण-
वाक्येन प्रपञ्चितम् । चतुर्थे तथैवावापः प्रप-
ञ्चितः” । “प्रसङ्गस्तन्निर्निर्णीतिः समुच्चयविकल्पने ।
द्वादशाध्यायपादायां इति पादार्थसंग्रहः” । द्वाद-
शाध्यायस्य प्रथमे पादे पशुधर्माणां पशुपुरोडाशे
प्रसङ्गः सौमिकवेदेऽन्तरकाशीनकभंस प्रसङ्ग इत्यादि
विचारः । द्वितीये स्वनीयपशोस्तन्निवस्य न तु
स्वनीयपुरोडाशानाम् । विकृतिस्तन्निवस्यो न प्रकृतिः
आन्वारण्यणीया विकृतिरपि स्यात् न तु प्रकृतावे-
त्यादिविचारः । तृतीये त्वावापसोः समुच्चयः । आचार-
गतान्तरजत्वसन्ततत्वादीनां समुच्चय इत्यादिकं प्राधान्येन
यवग्रीवोर्विकल्प इत्यादिकं समुच्चयापवादत्वेनेत्युभयं
चिन्तितम् । चतुर्थे वैन्द्रावाहस्यत्याज्यानुवाक्यशुभयो-
र्विकल्प इत्यादिकं प्राधान्येन याज्यानुवाक्ययोः सह